

تهنگزهی سیاسی شیعه؛ شهقام بهرامبهر شهقام

15-08-2022

نووسه‌ره‌گان

د. یاسین ته‌ها

کورتە : دهرته‌نجام و داهاتووی بنبهستی سیاسی له عێراق

يەك رۇژ دواي ئوھى كادىران و بنكەي جەماوھىرى لايھەنەكانى چوارچىوھى ھاوتائھەنگى شىعە (12 ى ئاب)، لە بەرامبەر مانگرتووان و خۇپپىشاندەرانى سەدر لە ناوچەي سەوز و دەورووبەرى تەلارى پەرلەمان، ھاتتە سەر شەقام، جارىكى دىكە موقتەدا سەدر بىرپايدا بەشىوھەيكى بەفراوانتر پەنا بۇ شەقام و رىكخستنى "خۇپپىشاندى مىيۇنى" بات. ئەمەش بەھىواي ئوھى كە گومانى ھاوتاي و ھاوتائىستى ھەردوو جەمسەرە شىعەيەكە لە كارتى بەكارھىنئانى شەقامدا بەلايەكدا بخت. ئەم پەنابردنەي ھەردوو جەمسەرە ناكۆكەش بۇ شەقام، دەرئەنجام و دەرھاوئىشتەي بنبەستى سىياسى و دەورووبەرى 10 مانگ كىشمەكىش و مەللائيە بۇ يەكلەيىكردنەوھى ھاوكىشەي حكومەتى نوپى عىراق. ھەرۈھە لە كاتىكىشدايە كە مەترسىيەكانى پىكدادانى چەكدارى بەرادەبەكى بەرچاۋ پاشەكشەي كردوو، ئوويش پاش ئوھى لەسەرەتاي قەيرانەكەوھە زۇرچار ۋەك مەترسىيەكى گەورەي گرىمانەي دەردەكەوت.

رەوتى سەدر و رىكخستنە سىياسىيەكەي (البنيان المرصوص) تەوژمىكى عەقىدەي سىياسى ھەرەمىيە. خاوەن بنكەيەكى جەماوھىرى بەفراوانى گوپراپەئىشە و، بنكەيەكى كى گەورەي جەماوھە و خۇپپىشاندەرى خۇيىنگەرمىشى لە پائتەختدا ھەبە كە خەلكى شارۋچكەي سەدرى بەغدان. لە بەرامبەرىشدا لايھەنەكانى چوارچىوھى ھاوتائھەنگى زياتر نوئىنەرايەتى ئەو ھىزە شىعەنە دەكەن كە ئەزموونيان لەسەر ھاتتە شەقام (جگە لە حەكىم) كەمە. ھەرۈھە زياتر ئەوانەن كە لە ناو دامودەزگاكاني دەولەتدان و دەچنەوھە سەر "چىنى نىوھەراست". ئەم جىاوازيبەش بەروونى لە چالاكەيەكانى سەر شەقامى ھەردوو بەرەكەدا ديارە. بۇ نمونە لە كاتىكدا سەدرىيەكان گەلەرى بوون و سادەي و خاكىبوونى زياتريان پىوھە ديارە، ھەرۈھە خۇپپىشاندان ۋەك تايەتمەندى خۇيان دەبىن، كەچى خۇپپىشاندەكانى چوارچىوھى ھاوتائھەنگى زياتر لە راھىنان و مەشقى گرووپە چەكدارەكان دەچىت، چونكە زۇرىنەيان ئەو كارمەندانەي حەشدى شەعبىن كە لە نۇرەي بەجىھىنئانى ئەركى سەربازى لىواكانيان لە مۆلەت و پشوو مائەوھەدان. ئەم چەكدارە گەنجانە كە جلوبەرگ و تەمەن و جموجوليان زۇر ھاوشىوھەي، لە كاتى ھوتاف كىشان و لەبەردەم زوومى كامىراكانىشدا خاوەن دروشمى ھاوبەش و بەگرتوو نىن. ھەرەبەكەشيان دەچنەوھە سەر ستايشكردنى سەركردەي گرووپەكەي خۇي. ھەشيانە ھىندە بە زۇرەملن ھاوتوو لىي تىكچووھە ھاواردەكات "نەخىر بۇ عىراق" يان "بەلئى بەلئى بۇ كازمى"!

ناكرىت ئەو دابەشىوونە سىياسىيەي ئىستاي ناومالى شىعە و ئەو جەمسەرگىرىيە لەسەر دەسەلات درووست بووھە و پاشان پەپىوھەتوھە بۇ شەقام، بەدەر لە پىكھاتە و سرووشتە كۆمەلەتەيەكەي لايەنگران و بنكە جەماوھىرىيەكەي ھەردوو جەمسەرەكە تەماشى بكرىت؛ شوپىنكەوتەكانى سەدر زياتر شىعە ھەزارەكان و چىنە پەراويزخراوھەكانى پارىزگاكاني باشوور و شارى بەغدان. ئەم كوتلە مرۇبىيە شىعەيە لە سەردەمى باوكى سەدرىشدا، ژمارەيەكى كەمىيان پارە و داھاتيان دەگەبىشتە رادەي خومس و زەكات دان، ھەر لەبەر ئەوھە ھەندىكجار ۋەك تانەو تەشەر، رىكابەرەكانى (محمد صادق الصدر) پىيان گوتووھە "مەرجەي ھەزارەكان". لە كاتىكدا ئەمە بۇ رەوتەكە گرەنتى كۆكردنەوھى جەماوھىرىكى گوپراپەل و بزىو و پىر خروۇشە كە تەنيا چاوپەرىيە فەرمان دەكات. لەبەرامبەرىشدا حىزبى دەعوەي مالىكى بۇ نمونە، نوئىنەرايەتى نوخەي شىعەي قات لەبەر دەكات يان ئەو سوودمەندانەي لە ھەردوو وىلايەتەكەي ناوبراودا (2014_2006) بوونەتە خاوەن پىنگە و بەرژەوھەندى لە دەزگاكاني دەولەت. بىنەمالەي حەكىمىش دەچنەوھە سەر "شىعەي ئەرىستۆكرات"، ئەم دوو لايەنەش ئوھى ھەپانە ۋەبەرھىنئانى لەسەر بىكەن بۇ خروۇشانى سەرشەقام، گەنچە چەكدارەكانى حەشدى و كارمەندانى گرووپەكانى كە ھەر دەجوولئىنەوھە ئاشكرا دەبن. ئەو دوو جارەشى كە ھەوليان داوھە جموجولى جەماوھىرى دروست بىكەن، زياتر بەلایى نمايشدا شكاوھەتوھە تا خۇپپىشاندان.

ھەردوو بەرە شىعەيەكە پىياناوپە دەتوانن جەماوھىرى خۇيان كۆ بىكەنەوھە و ئىستاش لە ھەولى ئەوھەدان، بەلام لە دەرەوھى ئەوان زۇرىنەيەكى بىدەنگ ھەن كە يان بەشدارى ھەلپەزاردەنئان نەكردووھە، يان تشرىنيە خۇپپىشاندەرهكانى پاران و بەشدارى و بوچوونى ئەمانەش بە گرىنگ تەماشى دەكرىت بۇ ئەوھى تاي تەرازووي ھىز لە نىوان ھەردوو جەمسەرەكەدا بە لايەكدا بخت. ھەلبەت لەبەر ئەوھى موقتەدا سەدر بانگەشەكانى ياخيگەرەنەبە و جاروبار باسى گۆرىنى سىستەم دەكات و رەخنەي توندى لە دەسەلات ھەبە كە خۇي بەشىكى سەرەكى بووھە تىيدا، چانسى زياترى ھەبە لەدەرەوھى بازنى خۇي ھاوسۇز كۆ بىكەنەوھە، بە بەراورد بە رىكابەرەكانى كە ھەلگىرى دروشمى پارىزگارى لە دەستوور و دەولەتن. چونكە ئەوھە روونە كە بىزارى و تورەيى جەماوھىرى لەم سىستەم و دەولەت لە بەرزترىن ئاستىدايە، ھەر بەم ھۆبەشەوھە بەردەوام رىزەي بەشدارى لە ھەلپەزاردەنئان بەرەو پاشەكشە دەروات و دوو سالى بەر لەئىستاش راپەرىن و ياخيوون لە دژى سىستەم و "كۆمارى 2003" بە كوشتارىكى گەورە سەركوت كرا.

گومان زۇرە، كارتى شەقام كە ئىستا كارو كاردانەوھەي، بىتوانىت مەللائيەكە بەلايەكدا بخت، چونكە راستە شەقام و خۇپپىشاندەرى سەدرى پىرۇسەي چوارچىوھى ھاوتائھەنگىيان بۇ دانانى مەمەد شىعە سودانى لە سەرۋاكيەتى ۋەزىران پەكخست، بەلام جگە لە شەقام، كارتەكانى؛ چەك، پارە، قەزا، لە دەرەوھى ئەوانىش راي مەرجەعىيەت و كارىگەرىيە و نفوزى ئىران، رۆلى گرىنگيان ھەبە لە ھاوكىشەي حوكمىرانى عىراقدا و لە دوو سالى رابردووشدا ھەر ئەوھى حكومەتى عەبدولمەھدى كۆتايى پىن ھىنا، ھەر ئەوھەش نەبىھىشت بەدەستھىنئانى زۇرىنەي لە لايەن سەدرەوھە بەكسان بىيت بە كۆنترۆلكردنى تەواوھتى دەسەلات!

بۇ سەدرىيەكان لە پاش كىشاندەوھى فراكسىيۇنەكەيان (73 كورسى) لەپەرلەمان و سووتاندنى كارتەكەيان لە دەسەلاتى ياسادانان،

بۆزاردەي ئەوتۆ ئەماوہ جگہ لہ شہقام، بۆ ئەم رەوتہ شیعییہ لہ ئیستادا ہہموو کارت و گوشارہکان ہہر دہچنہوہ سہر شہقام، تا ئەوکاتہی چارہسہریکی مامناوہند لہ دانوستانہکاندا دہردہکەوئیت، بەئام بۆ چوارچیوہی ہاوتانہنگی ئالنگاری گہورہ ئەوہیہ بیسہلمینن شہقام تہنہا مولکی سہدر نیہ، ہیچ نہبیٹ ہہردوولا لہ پرووی جہماوہریہوہ ہاوتان. سہلمانندی ئەمہش دہوہستیٹہ سہر گیمہکانی دیکہی یاری جوولاندنی بنکہ جہماوہریہکانیان.